

Серед сучасних дерев'яних скульптур, які доповнюють простір міста є створені у 2015 році роботи місцевого майстра Юрія Плесьюка. Він працює з старими деревами, даруючи їм «нове життя».

Можна сказати, що садово-паркова пластика Тернополя має не лише естетичне значення, вона несе в собі, так званий розважальний характер. Доповненням до паркової є розважальна «вулична» скульптура. Серед таких об'єктів можна виокремити: пам'ятник бджілці-трудівниці, лелекам, людині-невидимці, водопровіднику і стільцю, всі вони розташовані у центрі міста і безумовно завжди привертають увагу перехожих.

В наш час з'являються скульптури з нетрадиційних матеріалів. Як свідчать дослідники, «під впливом масової культури відбувається підвищення темпів оновлення, прагнення людей до новизни й різноманітності, зміни інтересів. Спостерігається тенденція до «скорочення життєвого циклу» художніх явищ як творів і послуг» [6]. В цьому контексті цікавими і незвичними є роботи тернопільського майстра Сергія Кузнєцова, створені з металобрухту, запчастин від комп'ютерів, фотоапаратів, автомобілів, мотоциклів, механізмів від годинників, та інших деталей непрацюючої техніки. Його скульптури створені у стилі джанк-арту (мистецтво, яке дає друге життя непотрібним речам). Перші скульптури були створені в 2008 році, а зараз химерні металеві роботи можна побачити на подвір'ї ресторації «Ковчег», зокрема це, скульптури динозаврів, тварин, комах та інших незвичайних істот.

Новою тенденцією є створення скульптур з снігу, кушів самшиту та інших тимчасових матеріалів. Метою таких об'єктів є прикрашення певної території на короткий термін часу. Так, взимку 2017 року, в місті Тернополі, в рамках «Свята зими», проводився творчий міжшкільний конкурс скульптур з снігу. Сподіваємося, що захід зможе дати поштовх до створення більш професійних снігових робіт тернопільських скульпторів.

Дослідивши садово-паркову пластику в просторі Тернополя, можна сказати, що на сьогоднішній день в мистецтві відбуваються зміни, в сторону тенденцій потреб та інтересів жителів міста. Тобто, якщо раніше скульптура у більшості випадків виконувала функцію пам'ятника, то зараз вона відходить від традиційних уявлень про монументальну скульптуру і набуває розважального характеру, стає швидше архітектонічною, ближчою до звичайного глядача, утворюючи естетичне і візуальне оздоблення міста. Скульптурні об'єкти в простоті міста займають важливе місце, і можна сказати що у Тернополі вони щораз набувають більшої популярності і розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоголь В. Д. Атракційна скульптура як особлива форма вираження в пластичному мистецтві (проблеми типології) / Гоголь В. Д. // Теорія мистецтва. – 2015. – № 8. – С. 18–20.
2. Журмій Н. М. Скульптурні пам'ятники міського простору у контексті соціокультурного діалогу / Н. М. Журмій // Питання культурології: зб. наук. праць. Вип. 29. / Київський національний університет культури і мистецтв. – К., 2013. – С. 23–30.
3. Кузьміна Г. О. Сучасна паркова скульптура в міському середовищі / Г. О. Кузьміна // Проблеми розвитку міського середовища. – 2012. – Вип. 7. – С. 127–132.
4. Мичко С. Кам'яна краса: у Тернополі стартував Всеукраїнський скульптурний пленер [«Камінь. Алегорія»] / С. Мичко // Україна молода. – 2013. – №105 (25 лип.). – С. 13–14.
5. Паркова скульптура Тернополя: каталог / Л. Б. Берник (ред., упор.), В. М. Окаринський (упор., вст. ст.), Є. Т. Удін (худ. ред.). – Тернопіль: Крок, 2012. – 72 с.
6. Прилуцька А. Є. Масова культура як соціально-ціннісна детермінанта сучасної художньої культури / Прилуцька А. Є. // Гуманітарний часопис. – 2013. – № 4. – С. 26–32.
7. Сич М. О. Особливості паркової скульптури та парків скульптур / Сич М. О. // Дизайн освіта в Україні: перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 3. – С. 150–153.

Тихонюк Н.

Науковий керівник – Дячок О. М.

ХУДОЖНІ ТКАНИНИ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Постановка проблеми. Художні тканини – складова багатогранної культури нашого народу. Вони широко застосовуються для виготовлення одягу, облаштування й оздоблення житла, храмів, громадських будівель, а також у обрядах. Чимало традиційних українських тканин XIX – поч. XXI ст. донесли до нас прадавні елементи. У художньому вирішенні деяких виробів відображені особливості етногенетичних культуротворчих процесів як окремих історико-етнографічних районів України, так і загальнослов'янської спільноти. У контексті етнічної культури українців художні тканини східного регіону є вагомим надбанням її мистецької спадщини.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми. У мистецтвознавчій та науково-методичній літературі широко представлено історію розвитку мистецтва розпису тканин у різних техніках (праці Р. Гільмана, Ю. Давидової та ін.), досить повно розкрито традиційні техніки розпису (С. Давидов, М. Синєглазова). Цим проблемам присвячено кілька дисертаційних досліджень (Т. Печенюк й ін.). У другій половині XX – на початку XXI ст. серед дослідників українського текстилю з'являються імена таких науковців, як С. Сидорович, К. Матейко, О.

Дудар, Г. Курилович, Л. Молчанова, Г. Стельмашук, Ю. Лащук, Т. Ніколаєва, Л. Орел, О. Никорак, Т. Лупій, А. Українець та ін.

Ґрунтовне і всебічне дослідження художніх тканин України різних історико-етнографічних регіонів має важливе значення для сучасної творчості, збагачення національно-культурних надбань. Відтак значущість проблеми та типологічні відмінності художніх тканин Східного Поділля, її недостатня розробленість зумовили актуальність проблеми.

Формулювання мети статті. *Метою статті* є обґрунтування специфічних особливостей художніх тканин, проаналізувати особливості та сучасний стан художнього розпису тканин, описати основні техніки їх декоративного розпису, охарактеризувати специфіку художнього розпису тканин Східного Поділля.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В історії декоративно-прикладного мистецтва загально визнаною є думка про те, що народне мистецтво певних етнічних регіонів до сьогодні залишається найменш вразливим до стилевих впливів чи мистецьких явищ. Феномен народного мистецтва в тому, що протягом значного історичного часу культура краю зростала і формувалася в умовах поліетнічності населення.

Самобутністю і яскраво вираженою оригінальністю до сьогодні відзначається декоративне мистецтво буковинців. Структуру художніх тканин Поділля складають два основних розділи: геометричний орнамент та рослинний орнамент. Різновиди орнаменту представлені такими групами, як зооморфний, орнітоморфний та антропоморфний орнамент. Акцентовано увагу також на окремих мотивах, які набули оригінального втілення і стилізації в орнаментальному мистецтві. Йдеться, насамперед, про такі архаїчні мотиви, як «дерево життя», ромб, безконечник (названий буковинським меандром), коло, хрест, які є «архетипами життєвої сили, плодючості та світоустрою» [7, с. 196].

Разом з тим, існують специфічні етнографічні ознаки і орнаментальна культура Східного Поділля. Геометричний орнамент переважає в гірській мистецтві Чернівецької області, переважно у Вишниччині та Путильщині. Переважання ромбу та його мотивів (ромби з гачками та ромбоподібна сітка), а також хреста, як провідних елементів орнаментальних схем, свідчать про традиційність мистецтва, основу якого складають архетипи землі і засіяного поля.

З 1960-х років поживалася робота художників-професіоналів над оформленням тканин такими техніками, як холодний і гарячий батик, вільний розпис. Серед народних майстрів, які займаються виготовленням художньої тканини, відомими є Дарія Сєдова, Наталя Шевчук та ін.

Художні тканини Поділля – велике надбання матеріальної й духовної спадщини народу. Упродовж століть тут існувало ткацтво як споконвічне домашнє виготовлення тканин, а згодом – ремесло та організований художній промисел, пов'язаний з ринком. Значна роль у декоруванні народних тканин належить колористичним рішенням. Характерним є зведення кількох барв і відтінків до одного тону. Такий прийом відбитий у народних назвах: наприклад, плахта – «чорнобрива», «синятка», «рябенька», «червонятка», «золотиста» тощо. Гарно зливаються різнопідібрані кольори в тканинах, загальний колорит яких завжди визначається основним кольором тла [4, с. 14].

У покутських селах понад Дністром панівним є багряно-малиновий колір. У селах Наддністрянського Поділля переважають темні кольори, що згущуються до чорного тону. Колористичність тканин зростає наприкінці XIX ст., коли у виробництво їх вводиться все більше фабричних ниток.

Активно розвиваються такі види тканин, як скатерті, рушники, килими, ліжники, верети з різноманітними варіантами побудови геометричних і стилізовано-рослинних та геометричних мотивів [3, с. 43].

Старовинними типами художніх тканин є: «прості» однотонно-монохромні, поперечно-смугасті ахроматичні й поліхромні та «писані»-різнокольорові, поперечно-смугасті. Найпоширенішими є тканини, в яких на сірому фоні чергуються білі, чорні або різнокольорові смуги. Значно рідше трапляються вироби з чорним або брунатним тлом. [10, с. 128].

Варіативністю групування і ритму чергування смуг різної ширини, їх кількості та кольорової гармонії народні майстри створили різноманітні за композицією смугасті тканини, які вражають вишуканим творчим чуттям, високою естетичністю. Згодом почали виготовляти художні інтер'єрні тканини з дещо складнішими узорами. Основними мотивами орнаменту таких ліжників є «скосики», «клинці», «ромби» та ін. Найулюбленішими стали різновиди «сливового», «кавалерського очка», «підківкового», «скринькового», «скриньчистого», «очкатого», «сонечка», «пушкатого», «кавалера», «дубового листа», «кнігинькового», «баранкового», «у колосок», «у зубці» тощо [9, с. 181].

Народні художні тканини, що виготовлялися у Східному Поділлі, орнаментовані не тільки в процесі ткання, плетіння, а й такими техніками, як вибійка, ручний розпис, мережання, вишивання, аплікація тощо [4, с. 18-19].

Мистецтво вибійки особливого розвитку зазнало на Поділлі, в прикарпатських районах наприкінці XVIII – у XIX ст. У вибійках Бойківщини переважає рослинний орнамент, а в таких відомих центрах мистецтва вибійки, як Яворів, Кам'янка-Бузька Львівської області особливо поширився стрічковий уклад дрібних геометричних мотивів. Із цих вибійок шили передусім одяг: спідниці, штани, кабати. У вибійках

зі стилізованим рослинним орнаментом розроблені дуже складні композиції, де є багато вільною, незафарбованого тла, що сприяє виділенню спокійних, м'яких ліній у рослинних мотивах.

Оригінальну різновидність вибіжок зустрічаємо на хустинах. На кожній хустині часто розміщені дві різні за характером композиції: концентрична або сітчаста на центральному полі і стрічкова по каймі. Найчастіше на центральному полі в шаховому порядку вибивали дрібні квіточки, ягідки, так звані турецькі листочки тощо, на широкій каймі — великі квіти і листя, що за формою і манерою виконання нагадували мотиви центрального поля.

Рідше у вибіжках для орнаментування середини поля використовували центрально-променисту композицію. На променях розміщували квіткові мотиви. Обом видам композиції притаманна легкість, гармонійність орнаментативної центрального поля і кайми, вдало знайдені і добре врівноважені пропорції квітів. Контур квітів окреслений м'яко і декоративно, червоним кольором, листочки — зеленим, а гілочки — коричневим [2, с. 17].

У XIX – середині XX століття тканину декорували традиційною орнаментикою, яка складалася з рослинно-геометричних («фасульки», «листочки», «листок», «ружа», «цвіт картоплі», «слива», «петрушки», «виноград») та геометричних мотивів (ромби, трикутники, квадрати, «ружки», «кучері», «очка», «кривульки», «безконечники», «грабельки», «баранячі різжки», «семиріг», «гребінчик», «павучок», «напівпавучок», «хрестик», «кучері», «оленячі роги», «баранці», «скосяки», «клинці», «решітки», «парканці», та ін.). Натомість з кінця XX – початку XXI століття спостерігаються впливи буковинської орнаментики, зокрема, при декоруванні жіночих сорочок та фартухів [5, с. 284].

Нинішнє покоління майстрів художніх тканин стало новатором у справі підходу до матеріалу, відродження і вдосконалення різних видів технічного виконання, творчого використання локальних принципів трактування орнаментальних форм, побудови композицій, кольорових зіставлень. Серед народних художників відомі Наталя Дюг, Вікторія Дубовик, Дана Якимчук, Інна Валітова та ін.

Висновки. Отже, народні художники текстилю Східного Поділля зберегли оригінальність власних пошуків і створювали неповторні за характером художні тканини. Вони уникали зайвої ускладненості, обирали просту, але виразну форму візерунків, стриманість та вишуканість колориту. Як результат – випуск високохудожніх зразків, які творили «обличчя» регіону, зберігаючи неповторність, колоритність індивідуальних творчих манер у художніх тканинах.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в необхідності дослідження аспектів мистецтва декоративно-художнього розпису тканин Західного регіону України та їх порівняльного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гильман Р. А. Художественная роспись тканей / Р.А. Гильман. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 160 с.
2. Гриб А. Ювілейний вернісаж народних талантів / А. Гриб // Тернопілля '96. – Тернопіль : Збруч, 1997. – С. 14-26.
3. Гургула І. Народне мистецтво західних областей України / І. Гургула. – К. : Мистецтво, 1966. – 80 с.
4. Дутка Р. М. Українські вибіжані тканини : автореф. дис... канд. мистецтв. / Р. М. Дутка. – Л., 1995. – 35 с.
5. Кара–Васильєва Т. Декоративне мистецтво України XX століття : у пошуках «великого стилю» / Т. Кара–Васильєва, З. Чегусова. – К. : Либідь, 2005. – 280 с.
6. Народні промисли Буковини : посібник / упоряд. Воскобойник Ю.М. – Чернівці, 2012. – 108 с.
7. Никорак О. Українська народна тканина XIX–XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. Частина I. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України) / О. Никорак. – Львів : Інститут народознавства НАН України, 2004. – 584 с.
8. Печенюк Т. Розпис тканини в Україні (20–ті – початок 90–х рр. XX ст.): автореф. дис. ... канд. мист. / Т. Печенюк. – Львів, 1996. – 24 с.
9. Селівачов М. Лексикон української орнаментики / М. Сільвачов, – К. : Ант, 2005. – 399 с.
10. Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР / С.Й. Сидорович. – К. : Наук. думка, 1979. – 152 с.